

MATEMORFÓZIS

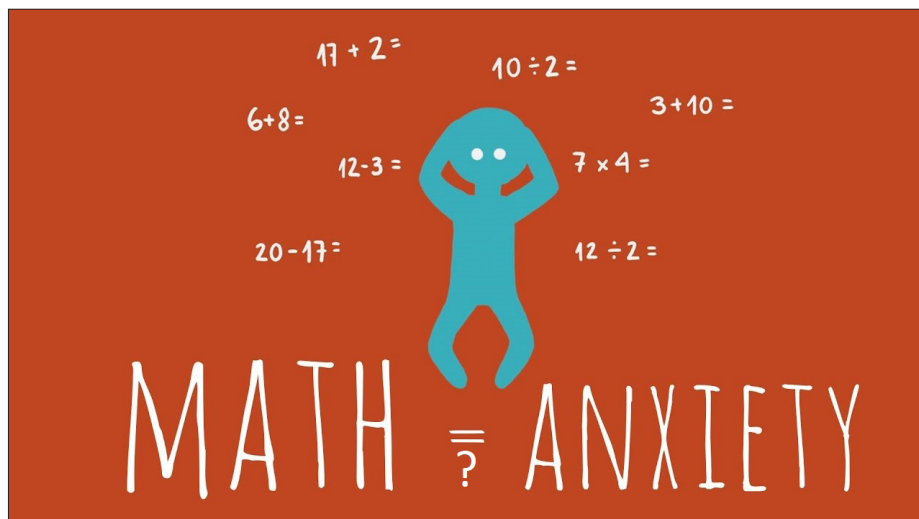
AVAGY A MATEMATIKA SLAM POETRY-JE

„Én inkább humán beállítottságú vagyok, a reál távol áll tőlem.” „Nekem nem megy ez a matekos gondolkodás”... Pintér Gergő szerint ilyen nincs, inkább az a lényeg, hogy megérint-e a matematika szépsége, nyitottak vagyunk-e rá.

Sokan azt mondják, hogy a matematika nem is természettudomány, hanem bölcsészet. Mit gondolsz erről?

A humán-reál felosztásban nem hiszek. Szerintem ez mesterséges határvonal, a gondolkodás, a világ megismerésének módja nem oszlik ily módon ketté. Tényszerű, köbevésett, precíz, következetes, objektív, földhöz ragadt, megingathatatlan, formális: ilyesminek képzeljük a reált, míg a humán

azt, hogy $a+b=c$. Tehát vannak, akik ezt a kérdést magukban tartották nyolcadikos korukban, és azóta is azt gondolják, hogy a matek értelmetlenül túlbonyolítja a dolgokat. Pedig a Pitagorasz-tételnek ugyanúgy van mondanivalója meg jelentésrétegei, mint egy versnek, erről is lehetne beszélgetni, fogalmazást írni, elemezni. Pl. ha $a+b=c$ lenne, akkor miért taposnák ki az emberek srégen az ösvényt a merőlegesen futó járdák között?

meg álmodozó, képekben, hasonlatokban gondolkodik, távoli párhuzamokat gyárt, merész, teremtő. Na de ha megnézel egy természettudóst, általában hasonlatokból, asszociációkból építkeznek, nem a precíz kép van a fejében. Példa erre Kekulé álma a benzolmolekuláról, vagy a *Kutatók Éjszakáján* is megtartott előadásom, Végtelen távoli pontok egy kártyapakliban – miszerint ha Dobble paklit szeretnél tervezni, a következetes gondolkodásnál sokkal többet segít egy geometriai asszociáció, mégpedig a végtelen távoli pontokkal kibővített sík. Szerintem ami szétválasztja a humán-reált, az a tanítás módja.

A Pitagorasz-tétel legtöbbször számára (csak) egy képlet, és olyanok is tudják, akik számára a képletek nem jelentenek semmit, így ez sem. Van, aki megkérdezte tőlem, hogy miért kell ennyire nagyozni, miért nem írjuk helyette inkább egyszerűen

Hogy lehet közérthetően matematikát magyarázni?

Ami szerintem távol tartja az embereket a matematikától, az a nyelvezete – szakszavak és képletek –, és a számonkérés módja: öncélú feladatok, tételek formájában. Tehát az, hogy nincs kapcsolódási pontjuk – akiknek van, ők a jó matekosak, a többiek a rosszak, aztán meg azt mondják, hogy „erre születni kell”, vagy „matekos agyad van”. Pedig szerintem annyi az egész, hogy megérint-e téged, jelent-e valamit számodra. Ha egyszer-kétszer elkaptad a fonalat, elkezd érdekelni, máris máshogy tekintesz rá. Engem ami nagyon megfogott, az a matematika humora – úgy érzem az egészet, mint gecek, viccek sorozatát. Szerintem sok matematikus érzi ezt, én az ELTE-n a tanáraitam sokszor úgy láttam, mintha magukban kuncognának, amikor

a végtelennel dolgozunk vagy poliéderekkel nagy dimenziós terekben. De lehet, hogy csak én kuncogtam magamban.

Úgy próbálom összeállítani a *MateMorfózis* szeánszokat, mint irodalomból a felolvasóestek, slam poetry találkozók. *MateMorfózis* előadásokból senki nem ír zh-t, nem is tudnának, de nem is ez az elvárás. Felolvasóest után sem kérdezik ki a közönségtől az elhangzott verseket, sőt, még ha megmondod, melyik volt a kedvencet, azt se firtatja senki, hogy azt valójában megértetted-e, vagy csak hármásra tudnád elemezni. A megértés itt inkább azt jelenti, hogy az elhangzottak hatnak a befogadóra, megmozgatják a gondolatait, a találkozó egészétől úgy érzi, hogy most valamit kapott, közel került olyan dologhoz, amitől eddig nagyon távol volt. Ez a cél *MateMorfózison* is.

A téma általában olyan, ami nem szerepel középiskolában, de egyetemen sem, a matematikus szakot kivéve. Merthogy nyíltan kéne hozzá beszélni feltűnően nem létező világokról. Amelyek pedig a matematika gerincét alkotják, ezek segítenek a létezőbbnek vélt világokban megfogalmazott problémák megoldásában azáltal, hogy nagyobb mozgásteret biztosítanak. Akik matekosok, azok ezt érzik – akik nem, azokat meg megkímélik ettől, és helyette inkább földhözragadtabb számolásokat tanulnak. *MateMorfózison* ez pont fordítva van, nincsenek képletek, nem számolunk, hanem inkább megismerkedünk ezekkel a világtérítő folyamatokkal. A mögöttük rejlő főbb gondolatokkal, a teremtés módjaival, okával.

Sok vád éri a matematikusokat, hogy nincs is gyakorlati haszna a matematikának, mit gondolsz erről?

A művészetet nem éri ilyen vád? Szerintem hasonló kategória. *MateMorfózis* előadásokon mindig igyekszem bemutatni az adott téma „gyakorlati hasznát”, azaz válaszolni a „mire jó ez?” kérdésre. Ez általában nagyon sokrétű dolog – akárcsak a művészet esetében. Vegyük például a *Mi a lyuk: hiány vagy tulajdonság?* c. előadásomat

Van ilyen szellemi vonulata, amivel a gondolkodásunk fejlődik – megnyílik a tudatunk. Pofátlanul komolyan vesszük a mi a lyuk kérdést, és még valamiféle választ is adunk rá, amiből kiderül, hogy a “lyukaság” az a “lyuk” nélkül is értelmes, és annál kezelhetőbb fogalom. Ezzel együtt a lyukaság egy számolható tulajdonsággá válik. Szemünk láttára keletkezik matematika olyan dologból, ami addig nem volt az.

Vannak vicces meg szórakoztató kis alkalmaszások, ez esetben például egy ördög-lakat megoldhatatlansága, vagy az, hogy hogyan tudsz egy képet fölakasztani két szögre úgy, hogy ne essen le, de bármelyik szög kihúzásával már leessen.

Meg van valami olyan, ami gyökerében lényeges. A lyuk, amelyik kétszer megke-rülve már nem lyuk: az elemi részecskék spinjének a fogalma épp erre épül!

S közben az egész téma a topológiából ismert fundamentális csoport fogalma. Csak itt nem vezetünk be semmit, se topológia, se algebra, se csoport. Csak a terem-tő gondolatok egymás után fűzve és példák-on bemutatva, ami így bárkinek át-jöhet, bárki számára lehet mondanivalója. De hogy mi, az személyenként különbö-ző. S valójában öncélúan jött létre, mint a művészet is: topológiai vizsgálatokhoz szolgál eszközként.

Szerinted, aki állandó hallgatója a Mate-Morfózis előadásaidnak annak könnyebben megy a formalizált matematika elsajátítá-sa? Ajánlanád a többi természettudomá-nyos képzésben résztvevőknek, hogy járja-nak a kurzusodra?

Természetesen ajánlom, ezért csinálom, hogy járjanak rá, mert úgy gondolom, olyan szemléletet adnak, amit máshonnan nem kap meg az ember ilyen könnyedén.

Ajánlom természettudósoknak, bölcsé-szeknek, művészeknek egyaránt, minden-kinek. Nem tudom, a formalizált matema-tika elsajátítását mennyire könnyíti meg. Úgy képzelném, hogy kapaszkodókat ad, mihez tartást, segít eligazodni a küzdel-mes tanulás során. Aki ilyen célra szeretné használni a *MateMorfózist*, annak jól jön-ne hozzá még egy kis kiegészítő, ami az egyes előadásokat összekapcsolja mond-juk az egyetemi anyaggal. Erre bármikor nyitott vagyok.

Mit tudnál tanácsolni a leendő tanároknak, akik a közoktatásban fognak tanítani azzal kapcsolatban, hogy a gyerekekben ne épül-jön ki a matematika utálat?

Eléggé kibickedés lenne tanácsolnom, tekintve, hogy én nem vagyok tanár. Megfogalmazom tehát inkább a saját – egyetemeken és *MateMorfózisokon* érlelő-dött – törekvéseimet. Fontos, hogy szeres-sem, amit tanítok. Tisztázom is magamban, miért szeretem, mit szeretek benne, és e mentén próbálom meg átadni. A hallgató-ságot pedig tiszteletben tartom, úgy gondolom, hogy mindenki értékes ember és senki sem hülye, akkor se, ha a matekot nem tudja, vagy úgy nem tudja, ahogy azt eddig hallotta – akár tőlem. Biztos vagyok benne, hogy máshogy, más megközelítés-ben eljuthat hozzá is, és hasznára is válhat

pont olyan módon, ahogy szüksége van rá. Fontos számomra a kétirányú kommuni-káció. Ezért megpróbálok olyan közvetlen légkört kialakítani, amiben a hallgatóság mer reakciókat kimutatni: nevetni, meg-mozdulni, fölkiáltani, és hülye kérdéseket is fölteni. Ugyanis nem lehet válaszolni olyan kérdésre, amit nem tettek föl – a vá-lasz semmitmondó lenne a befogadó számá-ra. A testi reakciók pedig nagyságrendekkel megnövelik a befogadást, ezt tanultam *TEDxYouth* kommunikációs fölkészítőn. Összefoglalva tehát, kell egy közvetlen kommunikációs csatorna ahhoz, hogy át-menjen az üzenet, és mivel matematika ese-tében elég nagy falat üzenetekről van szó, nagyon tiszta csatorna kell – nem fér bele a szégyen, tekintélyelv, fegyelmezett-ség, inkább rá kell mozdulni mindkét részről. Én is így tanultam az ELTE-n a tanáraitól, máshogy nem lettem volna matematikus.

Elképzelhetőnek tartod, hogy az ELTE-n legyen egy előadás sorozat MateMorfózis témában a tanórák után?

Jelenleg *Ismeretterjesztő Matematika* cí-mmel egy szabadon választható kurzus fut szerda délutánonként. Remélem, hogy va-lamilyen formában továbbra is lesz helye az ELTE-n a *MateMorfózisnak*. A formában pedig rugalmas vagyok, lehet kísérletezni!

Horváth Luca

”
...A TANÁRAIMAT SOKSZOR
ÚGY LÁTTAM, MINTHA MAGUK-
BAN KUNCOGNÁNAK, AMIKOR
A VÉGTELENEKkel DOLGOZUNK
VAGY POLIÉDEREKkel NAGY
DIMENZIÓS TEREKben. DE LE-
HET, HOGY CSAK ÉN
KUNCOGTAM MAGAMBAN.